

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Μάθημα 5ο

- Εισαγωγή αντικειμένων στο Μουσείο: ενέργειες και υποχρεώσεις
- Επαγγελματικές ευθύνες σε σχέση με τα αντικείμενα και Κώδικας Δεοντολογίας

Εισαγωγή αντικειμένων στο Μουσείο

Αφού αποφασισθεί η πολιτική με την οποία θα αποκτηθεί και θα ενταχθεί ένα αντικείμενο στη συλλογή, ακολουθεί η φυσική εισαγωγή του στο μουσείο. Η εισαγωγή του αντικειμένου περιλαμβάνει μια σειρά τυπικών διαδικασιών, που λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες του αντικειμένου, τις λειτουργικές ανάγκες του μουσείου και απαιτούν συγκεκριμένες ενέργειες και υποχρεώσεις εκ μέρους των μελών του μουσείου.

Ειδικά αν πρόκειται για ανασκαφικό εύρημα, αλλά και άλλο αντικείμενο, η εισαγωγή του στο μουσείο θεωρείται ότι πρέπει να τηρεί κάποιους κανόνες. Αυτό γίνεται:

- Για την ασφάλεια και την προστασία του αντικειμένου
- Για την ασφάλεια και την προστασία του προσωπικού
- Για την ηπιότερη ενσωμάτωση του αντικειμένου από το χώρο προέλευσης και τη μεταφορά, στο περιβάλλον του μουσείου.

Η παραλαβή και η αποσυσκευασία των αντικειμένων και έργων τέχνης γίνεται στους αντίστοιχους ειδικούς χώρους του μουσείου. Στον Χώρο Υποδοχής των Κιβωτίων γίνεται η παραλαβή και έπειτα το κιβώτιο αφήνεται για ένα εικοσιτετράωρο, ώστε να προσαρμοστεί στις νέες περιβαλλοντικές συνθήκες. Ο χώρος αυτός πρέπει να πληροί τις προδιαγραφές που απαιτούνται για τις ανάγκες της φορτοεκφόρτωσης, με μηχανικό σύστημα εκφόρτωσης κιβωτίων ή κυλιόμενο διάδρομο.

Έπειτα, σε ειδικό χώρο τα κιβώτια πρέπει να ανοίγονται και τα αντικείμενα να αφαιρούνται από τη συσκευασία τους. Αυτό γίνεται:

- Γιατί άλλες είναι οι απαιτήσεις ασφάλειας και προστασίας κατά τη μεταφορά και άλλες στους χώρους του μουσείου
- Γιατί θα πρέπει να ελεγχθεί η κατάσταση διατήρησης του αντικείμενου και εάν έχει υποστεί φθορές κατά τη μεταφορά
- Για να γίνει ένας πρώτος καθαρισμός αν απαιτείται (π.χ. ανασκαφικό εύρημα)
- Για να αφεθεί το αντικείμενο εκτός συσκευασίας ένα επιπλέον διάστημα, για τους ίδιους λόγους ήπιου εγκλιματισμού.

Οι διαδικασίες αυτές λαμβάνουν τόπο στον ειδικό Χώρο Συσκευασίας και Αποσυσκευασίας. Την Αυτοψία του έργου διενεργούν ο υπεύθυνος επιμελητής με τους ειδικούς επιστήμονες-συντηρητές, οι οποίοι και συντάσσουν έπειτα το Δελτίο Κατάστασης Διατήρησης

Αντικειμένου. Το έργο παραμένει στον χώρο αυτό για άλλες 24 ώρες. Τα ευαίσθητα έργα, όπως αυτά από οργανικά υλικά (π.χ. χαρτί, ύφασμα, δέρμα, ξύλο) πρέπει να παραμείνουν σε ειδικό χώρο με αυστηρά ελεγχόμενο περιβάλλον για δύο μήνες (καραντίνα), ώστε να ελεγχθούν από πιθανή βιολογική προσβολή (π.χ. μύκητες, έντομα, άλλους μικροοργανισμούς).

Είναι σημαντικό ο χώρος αυτός να βρίσκεται σε άμεση σύνδεση με τους χώρους συντήρησης και αποθήκευσης, ώστε:

- Να γίνει άμεση παρέμβαση αν ειδικές ανάγκες το απαιτήσουν
- Να αποφευχθούν οι μεγάλες μετακινήσεις εκ νέου μέσα στους χώρους του μουσείου, που μπορεί να εκθέσουν το αντικείμενο σε κίνδυνο.

Επιπλέον, πρέπει να διαθέτει τις απαιτούμενες διαστάσεις, μεγάλους πάγκους εργασίας, καθώς και τα απαραίτητα υλικά συσκευασίας- αποσυσκευασίας.

Σε κάθε περίπτωση, ο σχεδιασμός και η οργάνωση του κάθε χώρου πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις απαιτήσεις ασφάλειας, αλλά και τη δυνατότητα χρήσης των αναγκαίων μηχανημάτων. Σε κάθε χώρο πρέπει να επιτρέπεται η ασφαλής και εύκολη μετακίνηση των αντικειμένων και του προσωπικού, να υπάρχουν ασφαλείς εισοδοί με ελεγχόμενη κίνηση (CCTV, συναγερμός), σύστημα ελέγχου και ρύθμισης μικροκλίματος, πυρασφάλεια, αντιπλημμυρική προστασία. Άλλες προδιαγραφές προϋποθέτουν δάπεδα βαμμένα με ειδικές βιομηχανικές βαφές, με ειδική επικάλυψη ή προστατευτικό μονωτικό υλικό.

Επαγγελματικές Ευθύνες και Θέματα Δεοντολογίας

Υπεύθυνοι για όλες τις παραπάνω αποφάσεις και την επιτυχή εφαρμογή τους στην Πολιτική των Συλλογών, την φροντίδα και γενικά όλα τα στοιχεία της Διαχείρισης, είναι οι Αρχές του Μουσείου. Οι βασικές Αρχές ενός μουσείου, σύμφωνα και με τα όσα έχουν αναφερθεί για τους επιμέρους τομείς της διαχείρισης, ως συνήθως είναι:

A. Οι Διοικητικές Αρχές όπως ο Διευθυντής, ο υπεύθυνος Οικονομικού, ο υπεύθυνος ασφαλείας.

B. Οι επιμελητές των συλλογών, όπως αρχαιολόγοι, Ιστορικοί Τέχνης, συντηρητές, αρχειοθέτες.

Γ. Οι υπεύθυνοι εκδηλώσεων, όπως Μουσειολόγοι- Μουσειογράφοι, Αρχιτέκτονες, σχεδιαστές, Σκηνογράφοι, μουσειοπαιδαγωγοί, Δημόσιες Σχέσεις.

Δ. Συντονιστές, όπως επιμελητές εκδόσεων, βιβλιοθηκάριοι

Η παραπάνω διάταξη ανταποκρίνεται καλύτερα σε έναν μεγάλο οργανισμό, ενώ σε έναν μικρότερο πολλές από αυτές τις θέσεις αλληλοκαλύπτονται, ενώ κάποιες ειδικότητες απουσιάζουν εντελώς. Στην Ελλάδα τα πρόσωπα π.χ. του Διευθυντή και του επιμελητή μπορεί να ταυτίζονται, ενώ ο Έφορος της Αρχαιολογικής Μονάδας (Υπηρεσίας) συχνά είναι και ο Διευθυντής του ή των αντίστοιχων μουσείων. Επίσης, εξαιτίας της στενής σύνδεσης των περισσότερων μουσείων με τις ΕΦΑ και το ΥΠΠΟ υπάρχουν οι κεντρικές αρχές

Διεύθυνσης και Διοίκησης του Υπουργείου όπως το «Τμήμα Μουσείων» της ΔΙ.Π.Κ.Α. (Δ/νση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων) και το «Τμήμα Βυζαντινών Μουσείων» της Δ.Β.Μ.Μ. (Δ/νσης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων) της Γενικής Δ/νσης Αρχαιοτήτων. Επίσης, πρέπει να αναφερθούν το «Συμβούλιο Μουσείων», γνωμοδοτικό συμβούλιο μουσειακής πολιτικής και το Τ.Α.Π.Α., υπεύθυνο για την εκμετάλλευση και διαχείριση των οικονομικών πόρων των μουσείων.

Σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας του ICOM δίνονται λεπτομερείς οδηγίες και για τη συμπεριφορά και τις υποχρεώσεις των επαγγελματιών των μουσείων απέναντι στις συλλογές, τους συναδέλφους, το κοινό κα.

Οι Δεοντολογικές Υποχρεώσεις δεν χρειάζεται να ταυτίζονται με τη νομοθεσία, ενώ πολλές φορές είναι αυστηρότερες από αυτήν. Από την άλλη, πολλές δεοντολογικές υποχρεώσεις θεσμοθετούνται και νομικά. Συνδυασμός δεοντολογικών και νομοθετικών υποχρεώσεων περιλαμβάνονται στα συμβόλαια με τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις του έκαστου επαγγέλματος στο μουσείο και αφορούν όλα τα μέλη και όχι μόνο τις Αρχές της Διεύθυνσης.

Μια ειδική κατηγορία επαγγελματιών ευθυνών των μελών του μουσείου αφορά αποκλειστικά τα αντικείμενα που γίνονται δεκτά στο μουσείο. Πρώτη και βασική ευθύνη είναι η γνώση της εθνικής και διεθνούς νομοθεσίας, καθώς και τους ειδικούς όρους της εργασιακής τους σχέσης. Δεν πρέπει βέβαια να εμπλέκονται με κανέναν τρόπο σε διακίνηση ή παράνομο εμπόριο φυσικών ή πολιτιστικών αγαθών.

Η συλλεκτική δραστηριότητα για τους επαγγελματίες του μουσείου σύμφωνα με την ICOM δεν θεωρείται κατακριτέα, αλλά δεν πρέπει να αποβαίνει σε βάρος του μουσείου ή να είναι ανταγωνιστικής φύσης. Η φροντίδα για τα αντικείμενα αυτά, η συντήρηση, η τεκμηρίωση, η έρευνα, η ασφάλεια, η αποδεκτή προσβασιμότητα προς αυτά είναι ευθύνη και υποχρέωση των μελών του μουσείου.

Όλα τα μέλη έχουν ιδιαίτερη ευθύνη να προστατεύουν εμπιστευτικές πληροφορίες που αποκτούν στο πλαίσιο της εργασίας τους στο μουσείο (π.χ. ποιος δάνεισε ή πούλησε τι στο μουσείο). Εμπιστευτικές είναι και οι πληροφορίες που σχετίζονται με τα αντικείμενα που γίνονται δεκτά και δεν θα πρέπει να δημοσιοποιούνται ή να κοινοποιούνται, χωρίς ρητή εξουσιοδότηση από τον αρμόδιο, καθώς μπορεί να διακινδυνεύσει την ασφάλεια τους ή να υπόκεινται προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων. Εμπιστευτικές είναι και οι πληροφορίες που αφορούν την ασφάλεια του μουσείου, των συλλογών και των αντικειμένων που γίνονται δεκτά. Σε κάθε περίπτωση ο επαγγελματίας του μουσείου πρέπει να τηρεί απόλυτη εχεμύθεια για εμπιστευτικές πληροφορίες, εκτός αν ζητηθεί συνεργασία από αρμόδια αρχή (π.χ. Αστυνομία) για την έρευνα προσβολής της Προστασίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Η πραγματοποίηση έρευνας για τα αντικείμενα είναι βασική αρμοδιότητα των εργαζομένων, το αποτέλεσμα της οποίας ανήκει ως πνευματική ιδιοκτησία στο μουσείο. Ως εκ τούτου, η επιστημονική γνώση αυτή δε μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον εργαζόμενο για το ιδιωτικό του συμφέρον ή και αντίθετα από το συμφέρον του μουσείου.

Η τελευταία πρόταση λαμβάνει ειδική βαρύτητα μέσα σε ένα πλαίσιο με τις δικές του ιδιαίτερες προεκτάσεις. Λόγω της εξειδικευμένης γνώσης των επαγγελματιών του Μουσείου η παροχή υπηρεσιών αξιολόγησης, ταύτισης και πιστοποίησης αντικειμένων είναι εφικτή και γίνεται δεκτή από το ICOM, αρκεί να μην αντίκειται στις καταστατικές αρχές του Μουσείου και στον Κώδικα Δεοντολογίας.

Σύμφωνα με τον **N. 3028/2002 άρθρο 32, παράγραφος 12** «Τα μέλη του προσωπικού του Υπουργείου Πολιτισμού και των Μουσείων του άρθρου 45 που ανήκουν στο Δημόσιο, σε ΝΠΔΔ ή σε ΝΠΙΔ του ευρύτερου δημόσιου τομέα, δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν άμεσα ή έμμεσα στο εμπόριο μνημείων ή άλλων πολιτιστικών αγαθών. Δεν επιτρέπεται να χορηγούν πιστοποιητικά γνησιότητας ή να προβαίνουν σε εκτίμηση της χρηματικής αξίας τέτοιων αγαθών, παρά μόνο αν τους ανατεθεί από την προϊστάμενή τους αρχή ή τους ζητηθεί από άλλη δημόσια αρχή».

Επίσης, όπως προαναφέρθηκε, καθώς η όποια πληροφορία ή επιστημονική γνώση που αποκτάται στο πλαίσιο της εργασίας είναι εμπιστευτική ή υπόκειται προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων του μουσείου και δε μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον εργαζόμενο για το ιδιωτικό του συμφέρον ή αντίθετα από το συμφέρον του μουσείου, τότε και η γνωμοδότηση για κάποιο αντικείμενο απαγορεύεται, εκτός των περιπτώσεων που ορίζει ο νόμος.

Για να αποφευχθεί η εμπορία πολιτιστικών αγαθών από επίσημους φορείς, κάτι που μπορεί να θεωρηθεί ως εκποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, τα μουσεία επιτρέπεται να προβαίνουν σε εκτιμήσεις χρηματικής αξίας ή πιστοποίησης γνησιότητας για λόγους ασφάλισης των συλλογών τους, αλλά από ανεξάρτητο πραγματογνώμονα, ώστε να μην υπερεκτιμηθούν.

Μια προέκταση του παραπάνω προβληματισμού είναι και η σχέση του προσωπικού του μουσείου με τους εμπόρους τέχνης και τους ιδιώτες εκτιμητές. Κάτι που θα πρέπει να θυμάται πάντα ο επαγγελματίας του μουσείου είναι ότι η ενασχόλησή του με αυτό τον ακολουθεί και στην υπόλοιπη ζωή του. Πρέπει έτσι να φροντίζει ώστε οι προσωπικές του δραστηριότητες να μην έχουν καμία επίπτωση στην εργασία του.

Ο νόμος το λαμβάνει υπόψη του συγκεντρωτικά και απαγορεύει κάθε σχέση όπως φαίνεται και πιο πάνω (ν. 3028/2002 αρ. 32 π.12). Κατά τον Κώδικα Δεοντολογίας του ICOM κεφ. 8, παράγραφος 15, όπου ορίζονται οι σχέσεις με τους εμπόρους: «Οι επαγγελματίες των μουσείων δεν πρέπει να δέχονται από τους εμπόρους, εκτιμητές δημοπρασιών ή οποιοδήποτε άλλο άτομο δώρα, φιλοξενία ή φιλοδωρήματα, υπό οποιαδήποτε μορφή, για αγορά ή διάθεση αντικειμένων του μουσείου ή για άλλες διοικητικής φύσεως διευκολύνσεις. Επίσης, οι επαγγελματίες των μουσείων δεν πρέπει να συστήνουν σε έναν ιδιώτη, έναν συγκεκριμένο έμπορο, εκτιμητή δημοπρασιών ή πραγματογνώμονα».

Σε διαφορετική περίπτωση, οτιδήποτε περίεργο διαπιστώνεται σχετικά με τα παραπάνω θέματα θα πρέπει να ενημερώνονται οι αρμόδιες αρχές.